

Valitusosoituksen puuttuminen päätöksestä

KANTELU

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 8.4.2021 osoittamassaan kantelussa Kansaneläkelaitoksen (Kela) menettelyä opintotukeaan koskevassa asiassa. Kantelun mukaan Kela antoi 15.7.2020 päätöksen kantelijan opintotuen poistamisesta. Kela oli tarkistanut kantelijan opintotukea ja alentanut sitä vanhemman luona asuvan suuruiseksi, koska Kelan saaman tiedon mukaan kantelija olisi muuttanut vanhempansa luokse. Kantelun mukaan kantelija ei kuitenkaan ollut asunut vanhempansa luona.

SELVITYS

Kelan lakipalveluryhmä on 24.5.2021 päivätyssä selvityksessä dnro 52/030/2021 viitannut selvityksensä Kelan itäisen vakuutuspiiriin 21.5.2021 antamaan selvitykseen. Mainitut selvitykset toimitetaan päätöksen mukana kantelijalle.

Kelan itäisen vakuutuspiiriin selvityksen mukaan kantelijalle myönnettiin 8.8.2019 opintotuki ajalle 1.9.2019-31.5.2023 itsenäisesti asuvana, kuten kantelija oli hakemuksessaan ilmoittanut. Lukuvuosittainen tukiaika oli 1.9-31.5.

Kantelija haki 9.7.2020 kesäopintotukea ajalle 1.6.-31.8.2020. Hakemuksen käsittelyn yhteydessä huomattiin, että väestörekisteritietojen mukaan kantelijan vanhempi oli muuttanut 1.8.2019 samaan osoitteeseen kantelijan kanssa. Sen vuoksi opintotuki tuli tarkistaa vanhempien luona asuvan suuruiseksi.

Kantelijalle annettiin 15.7.2020 kesäopintotukihakemukseen väliaikainen päätös. Opintotuki myönnettiin ajalle 1.7.-31.8.2020 ja hylättiin ajalta 1.-30.6.2020, koska opintotukea myönnetään aikaisintaan sen kuukauden alusta, jona hakemus on jätetty. Päätöksessä oli vakuutuspiirin mukaan virhe siltä osin, että hylätyltä osin kantelijalle olisi pitänyt antaa valituskelpoinen päätös. Päätöksessä oli sen sijaan maininta, ettei siihen saanut hakea muutosta.

Koska kantelijalle 8.8.2019 annettu päätös oli Kelan mainittujen tietojen perusteella osoittautunut virheelliseksi, kantelijaa kuultiin asiasta 15.7.2020 viestillä. Kantelija vastasi samana päivänä ja kertoi asuvansa sisaruksensa asunnossa. Kantelijan mukaan hänen vanhempansa asumiset eivät kuuluneet hänelle ja kantelija totesi, että Kelan tulisi olla yhteydessä asiasta hänen vanhempansa.

Kantelijan vastaus tulkittiin selvityksen mukaan siten, että hän kiisti asuvansa vanhempansa kanssa. Kantelijaa pyydettiin 16.7.2020 toimittamaan selvitys siitä, missä vanhempi tosiasiasa asuu. Kantelija vastasi samana päivänä, että hän ei voi ottaa kantaa vanhempansa asioihin eikä myöskään vaatia vanhempansa tekemään mitään. Kantelija kertoi lisäksi, ettei hänen vanhempansa voi omistaa mitään ulosoton takia.

Kantelijalta pyydettiin 24.7.2020 lähetetyllä viestillä suostumus 8.8.2019 annetun päätöksen oikaisemiseen. Kun kantelija ei suostunut oikaisuun, Kela teki 29.9.2020 poistoesityksen opintotuen muutoksenhakulautakunnalle. Muutoksenhakulautakunta lautakunta poisti 8.8.2019 annetun virheellisen päätöksen päätöksellään 14.1.2021. Kela ratkaisi asian uudelleen 21.5.2021 ja selvityksen mukaan aikaa 1.9.2019-30.6.2020 koskeva takaisinperintää koskeva päätös tultaisiin antamaan myöhemmin.

Vakuutuspiirin mukaan se on toiminut asianmukaisesti virheellisen päätöksen oikaisuun liittyvässä asiassa. Kelan 15.7.2020 antamassa väliaikaisessa päätöksessä oli kuitenkin edellä selostettu valitusoikeutta ja sitä koskevaa osoitusta koskeva virhe, jota vakuutuspiiri pahoittelee selvityksessään.

RATKAISU

Arviointi

Päätöksen 8.8.2019 oikaiseminen

Opintotukilain 31 §:n 1 momentin mukaan, jos kyseisessä laissa tarkoitettua etuutta koskeva Kansaneläkelaitoksen tai opintotukilautakunnan antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen, opintotuen muutoksenhakulautakunta voi asianosaisen tai Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen

muilta kuin myönnettyä opintolainan valtioneuvoston päätöksestä koskevilta osin ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan, jos Kansaneläkelaitos tekee päätöksen poistamista koskevan vaatimuksen, se voi väliaikaisella päätöksellä keskeyttää etuuden maksamisen tai maksaa sen vaatimuksensa mukaisena siihen asti, kunnes asia on uudelleen ratkaistu.

Hallintolaissa säädetään hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Lain 6 luvussa säädetään asian selvittämisestä ja asianosaisen kuulemisesta. Lukuun sisältyvän 31 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Pykälän 2 momentin mukaan asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista. Asianosaisen on muutoinkin myötävaikutettava vireille panemansa asian selvittämiseen. Lukuun sisältyvän 34 §:n 1 momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Kelalla on ollut toimivalta tehdä opintotuen muutoksenhakulautakunnalle virheellisenä pitämänsä opintotukea koskevan päätöksen poistamista koskeva vaatimus. Asian selvittämiseksi on Kela ennen vaatimuksen tekemistä hallintolain asian selvittämistä ja asianosaisen kuulemistä koskevien säännösten edellyttämällä tavalla selvittänyt asiaa kuulemalla kantelijaa.

Asiassa ei ole ilmennyt, että Kela olisi menetellyt lainvastaisesti tai laiminlyönyt velvollisuuksiinsa päätöksen oikaisemista koskevassa asiassa.

Päätöksen 15.7.2020 virheellisyys

Opintotukilain 29 §:n 1 momentin mukaan opintotukietuutta koskevaan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta. Muutoksenhakulautakunnan päätökseen tyytymätön voi edelleen hakea muutosta vakuutusosastoelta.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Hallintolain 47 §:n 1 momentin mukaan päätökseen, johon saa hakea muutosta valittamalla, on liitettävä valitusosoitus.

Kelan itäinen vakuutuspiiri on selvityksessään myöntänyt menetelleensä väärin, kun se ei ollut 15.7.2020 antamassaan väliaikaisessa päätöksessä ilmoittanut kantelijalle muutoksenhaku-

mahdollisuudesta siltä osin, kun se oli hylännyt kantelijan tukihakemuksen. Päätöksessä oli ilmoitettu tuolta osin virheellisesti, ettei siihen voinut hakea muutosta, ja päätökseen ei ollut liitetty valitusosoitusta.

Kela on menetellyt selvityksessään myöntämällään tavalla lainvastaisesti.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Siltä osin, kun Kela oli kantelijan opintotukihakemukseen antamassaan päätöksessä hylännyt kantelijan vaatimuksen, oli kantelijalla oikeus hakea Kelan ratkaisuun muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta. Kela on menetellyt lainvastaisesti ilmoittaessaan päätöksessään, ettei siihen voinut hakea muutosta, ja jättäessään liittämättä päätökseen hallintolain 47 §:ssä edellytetyn valitusosoituksen. Kyseisenlainen menettely on omiaan vaarantamaan perustuslaissa turvattua oikeutta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Kiinnitän Kelan huomiota hallintolain 47 §:n huolelliseen soveltamiseen.

Muilta osin asiassa ei ole ilmennyt Kelan lainvastaista menettelyä tai laiminlyöntiä.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Marjo Mustonen